

The Effect of the Phenomenon of Strictness on the Social Desirability of Teenagers with the Mediating Role of Internal and External Religious Orientation

Received: 10, May, 2022

Accepted: 08, June, 2022

Article type: Research Article

PP: 93-120

DOI:

[10.22034/entezam.2022.100242](https://doi.org/10.22034/entezam.2022.100242)

Hossein Tawakli

PhD Candidate in Psychology, Zarand Branch, Islamic Azad University, Zarand, Iran. Email: rinotavakoli55@gmail.com

Farshid Khosropour

Assistant Professor, Department of Psychology, Zarand Branch, Islamic Azad University, Zarand, Iran (Corresponding Author). Email: Farshid2002@yahoo.com

Alireza Manzari Tawakli

Assistant Professor, Department of Psychology, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran. Email: amtavakoli@yahoo.com

Alireza Molazadeh

Assistant Professor, Department of Psychology, Ashtian Branch, Islamic Azad University, Ashtian, Iran. Email: alimollazade@yahoo.com

Abstract

Background and objectives: Social desirability is a process that teaches people to develop their abilities to fulfill individual duties as a member of society. The aim of the present study was to present a model for predicting social desirability based on strictness and internal and external religious orientation in teenagers.

Method: The current research was of an applied research, and descriptive and correlational type. The data collection method is library and field studies. The statistical population consisted of 6,371 students studying in the second year of secondary school in central province. 360 students were selected using non-probability and available sampling method, and the social desirability questionnaires of Carlo et al. (2003), strictness of Long and Gullet (2003) and Allport and Ras' (1967) religion orientation were provided to them. Data were analyzed by Pearson correlation test and path analysis.

Findings: The results of the research show that social desirability has a direct effect on the severity of students ($p < 0.01$). Also, social desirability has an effect on strictness indirectly through religious orientation ($p < 0.01$).

Results: With the increase of internal and external religious orientation, strictness increases and as a result, the tendency of teenagers for social favorability increases.

Keywords: Social desirability, Strictness, Religious orientation.

This article is adapted from the dissertation titled "Presentation of a model for predicting social desirability based on strictness, provocation and religious orientation of secondary school students (case study of Central Province)" of psychology department of psychology, faculty of Islamic Azad University, Zarand branch.

تأثیر پدیدهٔ سخت‌رویی بر مطلوبیت اجتماعی نوجوانان با نقش میانجی جهت‌گیری مذهبی درونی و بیرونی

چکیده

زمینه و هدف: مطلوبیت اجتماعی فرایندی است که به انسان می‌آموزد توانایی‌هایش را در جهت ایفای وظایف فردی به‌عنوان عضوی از جامعه توسعه بخشد. هدف پژوهش حاضر، ارائه مدل پیش‌بینی مطلوبیت اجتماعی بر مبنای سخت‌رویی و جهت‌گیری مذهبی درونی و بیرونی در نوجوانان بود.

روش: پژوهش حاضر از نوع کاربردی و توصیفی و همبستگی بود. روش گردآوری اطلاعات به‌صورت کتابخانه‌ای و میدانی است. جامعه آماری شامل 6371 نفر دانش‌آموز مشغول به تحصیل دورهٔ متوسطهٔ دوم مدارس عادی استان مرکزی بود که به‌صورت غیرتصادفی و در دسترس، 360 دانش‌آموز انتخاب شدند و پرسش‌نامه‌های مطلوبیت اجتماعی کارلو و همکاران (2003)، سخت‌رویی لانگ و گولت (2003) و جهت‌گیری مذهبی آلپورت و رأس (1967) در اختیار آنان قرار گرفت. داده‌ها با آزمون همبستگی پیرسون و تحلیل مسیر تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان‌دهندهٔ آن است که مطلوبیت اجتماعی به‌طور مستقیم بر سخت‌رویی در دانش‌آموزان تأثیر دارد ($p < 0/01$). همچنین مطلوبیت اجتماعی به‌طور غیرمستقیم از طریق جهت‌گیری مذهبی بر سخت‌رویی تأثیر دارد ($p < 0/01$).

نتیجه‌گیری: با افزایش جهت‌گیری مذهبی درونی و بیرونی، سخت‌رویی افزایش می‌یابد و در نتیجه میزان گرایش نوجوانان برای مطلوبیت اجتماعی بیشتر می‌شود.

کلیدواژه‌ها: مطلوبیت اجتماعی، سخت‌رویی، جهت‌گیری مذهبی.

دریافت: 4401/22/00

پذیرش: 4411/33/88

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

صص: 33-000

شناسه دیجیتال (DOI):

[10.22034/entezam.2022.100242](https://doi.org/10.22034/entezam.2022.100242)

حسین توکلی

دانشجوی دکتری روان‌شناسی، واحد زنند، دانشگاه آزاد اسلامی، زنند، ایران. رایانامه: rinotavakoli55@gmail.com

فرشید خسروپور

استادیار گروه روان‌شناسی، واحد زنند، دانشگاه آزاد اسلامی، زنند، ایران (نویسنده مسئول). رایانامه: Farshid2002@yahoo.com

علیرضا منظری توکلی

استادیار گروه روان‌شناسی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران. رایانامه: amtavakoli@yahoo.com

علیرضا ملازاده

استادیار گروه روان‌شناسی، واحد آشتیان، دانشگاه آزاد اسلامی، آشتیان، ایران. رایانامه: alimollazade@yahoo.com

این مقاله برگرفته از رساله با عنوان «ارائه مدل پیش‌بینی مطلوبیت اجتماعی بر مبنای سخت‌رویی، تحریک‌طلبی و جهت‌گیری مذهبی دانش‌آموزان دوره متوسطه (مطالعه موردی استان مرکزی)» رشته روان‌شناسی دانشکده روان‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنند است.

یکی از مقوله‌های مهم مرتبط با سلامتی در دانش‌آموزان، مطلوبیت اجتماعی^۱ است. مورد تأیید واقع شدن یک نیاز مشترک بین تمامی انسان‌ها است. بالطبع همه انسان‌ها، با هر سن و ویژگی‌های شخصیتی، به‌طور طبیعی تمایل دارند که مورد تأیید و پذیرش دیگران قرار بگیرند و در جهت کسب آن تلاش می‌کنند. مطلوبیت اجتماعی، موضوع مهمی در روابط گروهی و عاملی برای بهبود روابط بین‌فردی توسط خود افراد بالأخص نوجوانان است زیرا در دوره نوجوانی تغییراتی در ماهیت روابط بین والدین و فرزند، ویژگی‌های شخصیتی و گرایش‌های فردی ایجاد می‌شود که عوامل مختلفی در این بین تأثیرگذار بر تلاش برای مطلوبیت اجتماعی می‌باشد. مطلوبیت اجتماعی، تحت تأثیر عوامل گوناگونی از جمله سبک دلبستگی، هم‌رنگی با هنجارهای گروه همسال، شخصیت، مهارت‌های اجتماعی، اعتمادبه‌نفس و خودپنداره متناسب عمل کردن در موقعیت‌های گوناگون است.

سخت‌رویی^۲ یکی از متغیرهای تأثیرگذار بر مطلوبیت اجتماعی در نوجوانان است. «سخت‌رویی» مجموعه‌ای از نگرش‌ها و باورهای کارکردی است که موجب سهولت فرایند تبدیل استرس‌ها به سودمندی می‌شود و همچنین موجب رشد خلاقیت و دانش می‌شود و در نهایت این فرایند به رشد سلامت روانی و جسمانی افراد یاری می‌رساند. از طرفی نیز سخت‌رویی توانایی درک صحیح شرایط پیرامون و قابلیت تصمیم‌گیری مطلوب در مورد خویشتن است؛ از این رو می‌توان ادعا کرد افرادی که سطح بالاتری از مطلوبیت اجتماعی دارند، به‌منظور سازگار شدن با دیگران می‌توانند از زاویه دید آن‌ها به مسائل نگاه کنند و شرایط را به‌صورت همدلانه درک کنند. البته ممکن است این مسئله باعث شود افراد کمتر تمایل داشته باشند که صادقانه خود واقعی‌شان را نشان دهند، اما از طرفی موجب می‌شود تا افراد پاسخ‌ها و واکنش‌هایی را انجام دهند تا در اجتماع، موردپسند واقع شوند و مطلوبیت اجتماعی کسب کنند. برای چنین

1- Social desirability

2- Hardiness

اشخاصی تعقیب اهداف، حل مشکلات، مقابله با سختی‌ها علاوه بر اینکه می‌تواند در جهت اهداف فردی و خواسته‌های درونی دنبال شود، با انگیزه‌های اجتماعی مانند مورد تأیید قرار گرفتن، دریافت حمایت، توجه و پذیرش از سوی دیگران نیز تقویت می‌گردد، همین امر توان مقابله‌ای فرد را افزایش می‌دهد و زمینه را برای موفقیت او فراهم می‌کند.

متغیر دیگری که در این پژوهش به بررسی ارتباط آن با مطلوبیت اجتماعی پرداخته می‌شود، جهت‌گیری مذهبی¹ است. منظور از جهت‌گیری مذهبی، گرایش به انجام اعمال و تفکرات مذهبی می‌باشد که به صورت درونی و بیرونی تعریف می‌شود. مذهب درونی، مذهبی فراگیر و دارای اصول سازمان‌یافته و درونی شده است، در حالی که مذهب بیرونی، خارجی و ابزاری است که برای ارضای نیازهای فردی از قبیل مقام و امنیت مورد استفاده قرار می‌گیرد. کشور ایران یک کشور با قوانین اسلامی است که مذهب نقش مهمی در شکل‌گیری شخصیت، رفتار و شناخت در افراد دارد و مذهب از طریق برقراری نظم اجتماعی، تدارک فرصت‌هایی برای به دست آوردن شایستگی‌های یادگرفته شده و تهیه قوانین اجتماعی نقش مؤثری در بروز یا پیشگیری از مشکلات اجتماعی و اخلاقی، سلامت جسمانی و حتی مسائل بهداشت روانی دارد. مذهب به انسان کمک می‌کند تا معنای حوادث زندگی مخصوصاً حوادثی را که دردناک و اضطراب‌زا هستند، درک کند و باعث دلگرمی و خرسندی مطبوعی در روان و روحیه او بشود. با توجه به موارد بیان شده، مطلوبیت اجتماعی می‌تواند یکی از متغیرهایی باشد که بر بهداشت روانی افراد تأثیر بسزایی دارد و نقش عمده‌ای را بر سلامت روانی می‌تواند داشته باشد؛ زیرا اعمال و افکارش تحت تأثیر حضور دیگران قرار می‌گیرد. شناسایی عواملی که منجر به ارتقای مطلوبیت اجتماعی در نوجوانان می‌شود، اهمیت دارد. در واقع، آگاهی داشتن از مطلوبیت اجتماعی در نوجوانان مسیر را برای موفقیت‌های اجتماعی در جوانی و آینده هموار می‌کند. علاوه بر این، بررسی سخت‌رویی به دلیل نقش آن در مواجهه با عوامل استرس‌زا و به تبع آن افزایش تمایل به عدم بروز پاسخ‌های واقعی و

متغیر جهت‌گیری مذهبی به دلیل سهم عمده تفکرات مذهبی و باورهای دینی در رفتارهای مطلوب لازم و ضروری است؛ بنابراین سؤال پژوهش این‌گونه مطرح می‌شود که آیا پدیده سخت‌رویی با میانجی‌گری جهت‌گیری مذهبی درونی و بیرونی بر مطلوبیت اجتماعی در نوجوانان تأثیر دارد؟

پیشینه و مبانی نظری

لطفی (1400)، در پژوهشی با عنوان «پیش‌بینی مطلوبیت اجتماعی بر مبنای سلامت اجتماعی، تاب‌آوری و همدلی عاطفی دختران» به این نتایج رسیدند که هر سه متغیر سلامت اجتماعی، تاب‌آوری و همدلی عاطفی پیش‌بینی‌کننده مطلوبیت اجتماعی دانش‌آموزان دختر می‌باشند؛ بنابراین ارتقای سطح سلامت اجتماعی، تاب‌آوری و توانایی همدلی عاطفی دانش‌آموزان، در افزایش میزان مطلوبیت اجتماعی آنان در جامعه تأثیر فراوانی دارد. محمدی (1399)، در پژوهشی با عنوان «نقش واسطه‌ای خودکارآمدی اجتماعی در رابطه بین انعطاف‌پذیری شناختی و مطلوبیت اجتماعی در دانشجویان دامپزشکی دانشگاه شهید باهنر کرمان» به این نتایج رسیدند که بین انعطاف‌پذیری شناختی و مطلوبیت اجتماعی و بین انعطاف‌پذیری شناختی و خودکارآمدی اجتماعی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؛ و افزایش انعطاف‌پذیری شناختی، افزایش مطلوبیت اجتماعی را به دنبال دارد که باعث بهبود کیفیت زندگی دانشجویان می‌شود. همچنین روزبهانی و کوهپایی (1397)، در پژوهشی با عنوان «رابطه سبک دلبستگی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با مطالعات اجتماعی معتادین در حال ترک» و به روش همبستگی - پیش‌بین به این نتیجه رسیدند که سبک دلبستگی دوسوگرا و طرح‌واره‌های محرومیت هیجانی، رهاشدگی، نقص، وابستگی، گرفتاری و بازداری هیجانی به پیش‌بینی معکوس و معنی‌دار مطلوبیت اجتماعی و سبک دلبستگی ایمن و طرح‌واره‌های انزوای اجتماعی ایثار، معیارهای سرسختانه و خویش‌تن‌داری به‌طور مثبت توانستند به پیش‌بینی مطلوبیت اجتماعی بپردازند. کشاورز (1397)، در پژوهشی با عنوان «پیش‌بینی مطلوبیت اجتماعی و خودکارآمدی بر اساس سبک زندگی اسلامی معلمان

ابتدایی» به این نتیجه رسیدند که متغیر سبک زندگی اسلامی قادر است پیش‌بینی‌کننده میزان مطلوبیت اجتماعی معلمان به‌صورت مثبت باشد. محمودی (1395)، در پژوهشی با عنوان «پیش‌بینی مطلوبیت اجتماعی در ارتباط با خودپنداری و سبک‌های فرزندپروری در دانش‌آموزان دبیرستانی» به این نتیجه رسیدند که تغییر خودپنداره می‌تواند مطلوبیت اجتماعی را پیش‌بینی نماید. همچنین متغیر سبک فرزندپروری مستبدانه می‌تواند بخشی از مطلوبیت اجتماعی را پیش‌بینی نماید؛ اما متغیرهای سهل‌گیرانه و مقتدرانه قادر به پیش‌بینی متغیر مطلوبیت اجتماعی نیستند. چین‌آوه (1398)، در پژوهشی با عنوان «پیش‌بینی انگیزش پیشرفت تحصیلی بر اساس سخت‌رویی و خطرپذیری در دانش‌آموزان متوسطه دوم» به این نتیجه رسیدند که سخت‌رویی روان‌شناختی می‌تواند انگیزش پیشرفت تحصیلی را به‌طور معنی‌داری پیش‌بینی کند. از میان ابعاد سخت‌رویی، بعد کنترل می‌تواند میزان انگیزش پیشرفت تحصیلی را به‌طور معنی‌داری پیش‌بینی کند، همچنین خطرپذیری می‌تواند انگیزش پیشرفت تحصیلی را به‌طور معنی‌داری پیش‌بینی کند. همچنین خطرپذیری پیش‌بینی‌کننده قوی‌تری نسبت به سخت‌رویی برای انگیزش پیشرفت تحصیلی است. رضایی (1398)، در پژوهشی با عنوان «رابطه سخت‌رویی و اضطراب آزمون با فرسودگی تحصیلی دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهرستان هریس» به این نتیجه رسیدند که بین اضطراب و سخت‌رویی رابطه معنی‌دار و معکوس، و بین سخت‌رویی و فرسودگی رابطه معنی‌دار و مستقیم وجود دارد و از بین مؤلفه‌های سخت‌رویی و اضطراب آزمون، تنها اضطراب آزمون توانست فرسودگی تحصیلی را پیش‌بینی کند. جاودان (1396)، در پژوهشی با عنوان «بررسی رابطه سخت‌رویی روان‌شناختی، هوش معنوی و مهارت‌های اجتماعی با رضایت از زندگی میان دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه دوم شهرستان میناب» به این نتیجه رسیدند که متغیرهای سخت‌رویی روان‌شناختی، هوش معنوی، مهارت‌های مناسب و رابطه با همسالان از لحاظ آماری معنی‌دار شدند و توانستند رضایت از زندگی دانش‌آموزان دختر را به‌صورت مثبت پیش‌بینی نمایند. گرامی

(1394)، در پژوهشی با عنوان «پیش‌بینی ابعاد هویت بر اساس جهت‌گیری مذهبی و عملکرد خانواده در دانش‌آموزان دختر ناحیه 1 یزد» به این نتیجه رسیدند که ارزش‌های مذهبی، در شکل‌گیری ساختار منسجمی از هویت نقش بسزایی دارند، و همچنین، رفتارها و تعاملات درون خانواده، پیشرفت و رشد دختران نوجوان را در شکل‌گیری هویت تحت تأثیر قرار می‌دهد. آزموده، شهیدی و دانش (1386)، در پژوهشی با عنوان «رابطه بین جهت‌گیری مذهبی با سرسختی و شادکامی در دانشجویان» به این نتیجه رسیدند افراد دارای جهت‌گیری مذهب درونی نسبت به افراد دارای جهت‌گیری مذهب بیرونی از تعهد، مهار و مبارزه‌جویی بیشتری برخوردار بودند. همچنین افراد دارای جهت‌گیری مذهب درونی نسبت به افراد دارای جهت‌گیری مذهب بیرونی از سرسختی و شادکامی بیشتری برخوردار بودند.

مک کالوق و ویلوقی¹ (2019)، در پژوهشی با عنوان «تأثیر مذهب بر خودتنظیمی ساختاری در افراد» به این نتیجه رسیدند که مذهب با متأثر ساختن اهداف فرد و خود نظارتی فرد بر خودتنظیمی او تأثیر دارد؛ بدین صورت که افراد معتقدتر، اهداف منسجم‌تر و خودکنترلی دقیق‌تری برای رسیدن به آن اهداف دارند. درنهایت، هاکنی و ساندرز² (2016)، در پژوهشی با عنوان «رابطه مذهب با سلامت روان» به این نتیجه رسیدند که افراد مذهبی نمره‌های بالاتری در آزمون‌های سلامت روانی و جسمانی و نمره‌های پایین‌تری در آزمون‌های مربوط به اختلالات روانی کسب می‌کنند.

مطلوبیت اجتماعی

مطلوبیت اجتماعی در واقع برآیند چندین پدیده اجتماعی همچون نفوذ اجتماعی، هم‌نوایی، قضاوت اجتماعی و نگرش‌های افراد است که از آن به‌عنوان تمایل افراد برای پاسخ‌دادن مطلوب و پرترفدار از نظر اجتماعی به‌جای توصیف آنچه واقعاً فکر می‌کنند، و یا انجام می‌دهد، یاد کرده‌اند (ابوالقاسمی و جوانمیری، 1391، ص 8).

1- McCullough & Willoughby

2- Hackney & Sanders

سخت‌رویی مفهومی است که از سه گرایش تعهد^۱، کنترل^۲ و مبارزه‌طلبی^۳ تشکیل شده است. واژه «مبارزه‌طلبی» منعکس‌کننده نوعی نگرش به زندگی است که فرد را برمی‌انگیزاند تا تغییرات را فرصتی برای رشد ببیند نه تهدیدی برای حس ایمنی و بقا؛ درواقع، تغییر به‌جای ثبات و یکنواختی شیوه اصلی زندگی قلمداد می‌شود (طالع‌پسند و شهبازی، ۱۳۹۳، ص 116، فتحی آشتیانی، ۱۳۹۸، ص 59). افرادی که گرایش به تعهد در آن‌ها بیشتر است، به ارزش و حقانیت آنچه که هستند و آنچه انجام می‌دهند باور دارند (راثمن و کتزر^۴، 2013، ص 69). آن‌ها به‌جای آنکه به دلایلی از قبیل ترس، نامطمئنی و خستگی از مسائل شانه خالی کنند، دارای حسی پرمعنای و هدفمند در کار و ارتباطات بوده و خود را عمیقاً درگیر امور می‌کنند (آیزکس، لائر و ویلسون^۵، 2021، ص 344). واژه «کنترل» منعکس‌کننده باوری است که فرد بر اساس آن می‌تواند بر سررشته امور زندگی خود به‌واسطه ملاحظات منطقی، اثرگذار باشد (سدرستروم، دولبیر و لیفرمن^۶، ۲۰۲۰، ص 314).

جهت‌گیری مذهبی

برخی از پژوهشگران مذهب را یکی از مؤلفه‌های مهم در زندگی شخصی می‌دانند. تحقیقات نشان داده‌اند که معنویت در عملکرد افراد مؤثر است و جهت‌گیری مذهبی به زندگی فرد، معنا و هدف می‌دهد (جان‌بزرگی، 1386، ص 352؛ بهرامی و سعیدپور نقاش تهرانی، 1388، ص 2؛ زره‌پوش، کجباف، حشمتی‌فر، صادقی حسنیجه و امیدی، 1393، ص 69).

- 1- Commitment
- 2- Control
- 3- Challenge
- 4- Rothmann & Coetzer
- 5- Isaksen, Lauer, & Wilson
- 6- Soderstrom, Dolbier & Leiferman

بر طبق نظریه آرد و اسمیت¹ (1989) مطلوبیت اجتماعی تمایل به مورد تأیید قرار گرفتن یک نیاز مشترک بین تمامی انسان‌ها است؛ همه افراد به‌طور طبیعی به آن تمایل دارند، تأیید و پذیرفته‌شدن توسط دیگران را دوست دارند و در جهت کسب آن تلاش می‌کنند. مطلوبیت اجتماعی بیان‌گر ارزش، احترام و منزلتی است که برای یک فرد از سوی خانواده و جامعه در نظر گرفته می‌شود. افراد برخوردار از این بُعد از سلامت، اجتماع را به‌صورت مجموعه‌ای کلی و عمومی درک می‌کنند که از افراد مختلف تشکیل شده است و به دیگران به‌عنوان افراد با ظرفیت و مهربان، اعتماد و اطمینان دارند و باور دارند که مردم می‌توانند ساعی و مؤثر باشند. این افراد دیدگاه مطلوبی درباره ماهیت انسان دارند و با دیگران احساس راحتی می‌کنند. مطلوبیت اجتماعی مصداق پذیرش خود است. در مطلوبیت اجتماعی، فرد نگرش مثبت و احساس خوبی نسبت به خودش و زندگی گذشته‌اش دارد و با وجود ضعف‌ها و ناتوانایی‌هایی که دارد، همه جنبه‌های خود را می‌پذیرد؛ و همچنین در مورد سخت‌رویی کوباسا² (2014) با استفاده از نظریه‌های وجودی در شخصیت، سخت‌رویی را ترکیبی از باورها در مورد خویشتن و جهان تعریف می‌کند که سه مؤلفه تعهد، کنترل و مبارزه‌جویی تشکیل شده است. شخصیتی که از تعهد بالایی برخوردار است به اهمیت، ارزش و معنای اینکه چه کسی است و چه فعالیت‌هایی انجام می‌دهد، پی برده است و به همین مبنا قادر است در مورد آنچه انجام می‌دهد معنایی بیابد و کنجکاو خود را برانگیزد. این اشخاص در بسیاری از جنبه‌های زندگی‌شان همچون شغل، خانواده و روابط بین فردی کاملاً آمیخته می‌شوند. افرادی که در مؤلفه کنترل قوی هستند، رویداد زندگی را قابل پیش‌بینی کنترل می‌دانند و بر این باورند که قادرند با تلاش، آنچه را در اطرافشان رخ می‌دهد تحت تأثیر قرار دهند. چنین اشخاصی برای حل مشکلات، به مسئولیت خود بیش از اعمال و یا اشتباهات دیگران تأکید می‌کنند. مبارزه‌جویی نیز باور به این امر است که تغییر، نه ثبات و نه امنیت، بلکه جنبه طبیعی زندگی است. اشخاصی که مبارزه‌جویی بالایی دارند، موقعیت‌های مثبت و یا منفی را که به

1- Allred & Smith

2- Kobasa

سازگاری مجدد نیاز دارند، فرصتی برای یادگیری رشد می‌دانند تا تهدیدی برای امنیت آسایش خویش. چنین باوری انعطاف‌پذیری شناختی، قدرت تحمل رویدادها و موقعیت‌های مبهم و ناراحت‌کننده زندگی را به همراه دارد.

از دیدگاه کوباسا، «سرسخت» کسی است که سه مشخصه عمومی دارد:

1- اعتقاد به اینکه قادر به کنترل یا تأثیرگذاری بر حوادث است و استرس را قابل تغییر می‌داند؛

2- توانایی احساس عمیق درآمیختگی و یا تعهد نسبت به فعالیت‌هایی که انجام می‌دهد؛

3- انتظار اینکه تغییر، یک مبارزه هیجان‌انگیز برای رشد بیشتر است و آن را جنبه‌ای عادی از زندگی می‌داند (کوباسا، 2014).

آلپورت¹ نیز یکی از نظریه‌پردازان درزمینه مذهب و کارکردهای آن بود. وی دو نوع جهت‌گیری نسبت به دین را مطرح کرد: جهت‌گیری درونی و جهت‌گیری بیرونی مذهبی. هنر آلپورت این بود که به‌عنوان یک روان‌شناس اجتماعی با ارائه نظریه «جهت‌گیری درونی و بیرونی نسبت به دین در انسان» توانست مطالعات روان‌شناسی اجتماعی درزمینه تعصبات نژادی را با درنظر گرفتن جهت‌گیری مذهبی فرد مورد مطالعه قرار دهد (دوریز، سوننس و بیرز²، 2006، ص 401). به نظر آلپورت و رأس، شخصی که جهت‌گیری مذهبی درونی دارد، با مذهبش زندگی می‌کند؛ اما شخصی که جهت‌گیری مذهبی بیرونی دارد، از مذهبش استفاده می‌کند. اشخاصی که جهت‌گیری درونی دارند، انگیزه‌های اصلی خود را در مذهب می‌یابند؛ چنین اشخاصی شخصیتشان با مذهبشان یکی می‌شود، درحالی‌که افراد با جهت‌گیری بیرونی، برای رسیدن به اهدافی دیگر به سمت مذهب می‌روند؛ به‌عبارت‌دیگر چنین اشخاصی به سمت خداوند می‌روند بدون اینکه از خود روی بگردانند. بر اساس نظریه آلپورت، مذهب درونی، مذهبی فراگیر و دارای اصول سازمان‌یافته و درونی‌شده است،

1- Allport

2- Duriez, Soenens & Beyers

در حالی که مذهب برونی، خارجی و ابزاری است که برای ارضای نیازهای فردی از قبیل مقام و امنیت و پذیرش در اجتماع مورد استفاده قرار می‌گیرد. منظور آلپورت از جهت‌گیری مذهبی درونی عبارت است از تعهد انگیزش فراگیر که غایت و هدف است نه وسیله‌ای برای دستیابی به اهداف فردی (آلپورت و رأس^۱، 1967، ص 449). به عبارتی دیگر، کسانی که از اعتقادات مذهبی درونی قوی‌تری برخوردارند نسبت به مقابله با فشارهای روانی، شخصی، تحصیلی و... از نیروی بیشتری برخوردارند و کمتر دچار بیماری می‌شوند و در واقع از سلامت روان بالاتری برخوردارند (دروسیرس و میلر^۲، 2007، ص 1025).

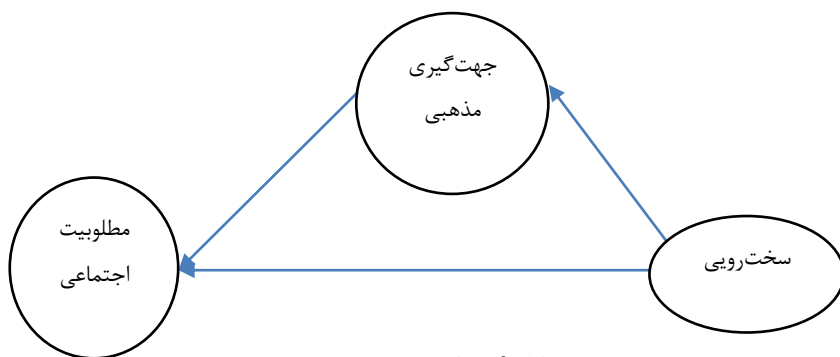
پژوهش حاضر به بررسی و مطالعه ساختار رویی و جهت‌گیری مذهبی در نوجوانان می‌پردازد و ارتباط این متغیرها با مطلوبیت اجتماعی آنان را مورد بررسی قرار می‌دهد؛ موضوعی که تاکنون پژوهشی درباره آن صورت نگرفته و بنابراین، دارای نوآوری است. همچنین با به‌کارگیری نتایج این پژوهش، نظام آموزشی و مدارس بهتر می‌توانند نسبت به انجام امور خود اقدام کنند.

مدل مفهومی

از دیرباز پژوهشگران سعی در شناسایی متغیرهایی دارند که با تقویت یا تضعیف آن‌ها به بهبود مهارت‌های اجتماعی در نوجوانان کمک‌کننده باشند؛ هر چند تاکنون پژوهشی با متغیرهای مذکور برای پیش‌بینی مطلوبیت اجتماعی صورت نگرفته است. بر همین اساس این پژوهش به بررسی مدل پیشنهادی رابطه مستقیم و غیرمستقیم مطلوبیت اجتماعی و ساختار رویی با میانجی‌گری جهت‌گیری مذهبی می‌پردازد. طبق این مدل، می‌توان گفت رابطه مطلوبیت اجتماعی با ساختار رویی بستگی به جهت‌گیری مذهبی می‌تواند داشته باشد. بر اساس این مبانی الگوی ساختاری (نمودار 1) طراحی و آزمون می‌شود.

1- Allport & Ross

2- Desrosiers & Miller

شکل 1. مدل مفهومی پژوهش

ویژگی این الگو، توجه هم‌زمان به نقش سازه شخصیتی سخت‌رویی و جهت‌گیری مذهبی بر مطلوبیت اجتماعی در چهارچوب الگویی ساختاری است؛ بنابراین این الگو، دانش و ادراک منسجمی از متغیرهای زمینه‌ساز مطلوبیت اجتماعی فراهم می‌آورد.

روش

پژوهش حاضر از نوع کاربردی و در زمره تحقیقات توصیفی و همبستگی (تحلیل مدل‌یابی معادلات ساختاری) قرار دارد. جامعه آماری پژوهش شامل 6371 نفر دانش‌آموز مشغول به تحصیل دوره متوسطه دوم مدارس عادی استان مرکزی می‌باشد. برای برآورد حجم نمونه در پژوهش‌های مبتنی بر تحلیل مسیر، کلاین¹ (2005) به ازای هر مؤلفه، 13 شرکت‌کننده انتخاب شد که با بیش‌برآورد به 360 نفر افزایش یافت. نمونه‌ها به صورت غیرتصادفی و در دسترس انتخاب شدند. در پایان، پرسش‌نامه در اختیار آن‌ها قرار گرفت. برای جمع‌آوری اطلاعات از دو روش کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است. در زمینه مبانی نظری و ادبیات پژوهش، از روش کتابخانه‌ای و در زمینه میدانی از پرسش‌نامه استاندارد شده 25 سؤالی **مطلوبیت اجتماعی** کارلو، هوسمن، کریستین سن و راندال² (2003) پرسش‌نامه³ 39 سؤالی سخت‌رویی لانگ و گولت³ (2003) و پرسش‌نامه⁴ 21 سؤالی

1- Kline

2- Carlo, Hausmann, Christiansen & Randall

3- Lang & Goulet

جهت‌گیری مذهبی آلپورت (1967) و جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون همبستگی پیرسون و تحلیل مسیر استفاده شد.

یافته‌های تحقیق

الف) یافته‌های توصیفی

یافته‌های توصیفی پژوهش حاضر در جدول 4 نشان داده می‌شود.

جدول 4. یافته‌های توصیفی شرکت‌کنندگان

متغیر	فراوانی (نفر)	درصد فراوانی
جنسیت	زن	192 53%
	مرد	168 47%
سن (سال)	16	27%
	17	38%
	18	35%
رشته تحصیلی	علوم انسانی	37%
	علوم تجربی	30%
	ریاضی و فیزیک	33%

در جدول شماره «5» توصیف آماری نمرات مربوط به متغیرهای ساخت‌رویی، جهت‌گیری مذهبی و مطلوبیت اجتماعی، شامل چولگی و کشیدگی به همراه شاخص‌های میانگین و انحراف استاندارد نمرات ارائه شده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول 5. اندازه‌های توصیفی میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش

بیشینه	انحراف استاندارد کمینه	میانگین	کشیدگی	چولگی	سخت‌رویی
99	54	12/917	86/80	0/225	-0/213
33	15	3/134	25/30	0/787	0/048
41	17	3/147	34/63	0/642	0/584
93	49	9/537	79/06	0/701	-0/520

بر اساس اطلاعات به‌دست‌آمده، میانگین سخت‌رویی برابر با 86/80، جهت‌گیری مذهبی درونی برابر با 25/30، جهت‌گیری مذهبی بیرونی برابر با 34/63 و میانگین مطلوبیت اجتماعی برابر با 79/06 است. همچنین با توجه به اینکه مقادیر چولگی و کشیدگی داده‌ها بین +2 و -2 می‌باشد، داده‌ها در سطح 0/05 از توزیع بهنجار برخوردارند.

ب) یافته‌های استنباطی

برای بررسی وجود هم‌خطی چندگانه بین متغیرها از شاخص‌های تحمل و عامل تورم واریانس استفاده شد. مقدار تحمل کمتر از 0/1 یا VIF بیشتر از 10 نشان‌دهنده وجود هم‌خطی چندگانه است.

جدول 6. نتایج آزمون بررسی هم‌خطی چندگانه

VIF	آماره تحمل	متغیرها
1/795	0/557	سخت‌رویی
1/843	0/543	جهت‌گیری درونی
1/798	0/556	جهت‌گیری بیرونی

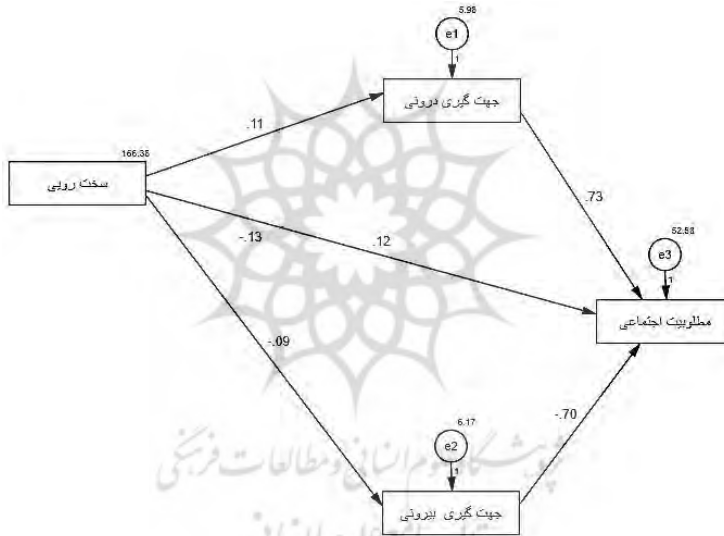
بر اساس نتایج ارائه‌شده در جدول شماره «6» در هیچ یک از مقادیر آماره‌های تحمل و VIF محاسبه‌شده برای متغیرهای پژوهش، انحرافی از مفروضه چندگانگی خطی مشاهده نشد.

جدول 7. ماتریس ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش

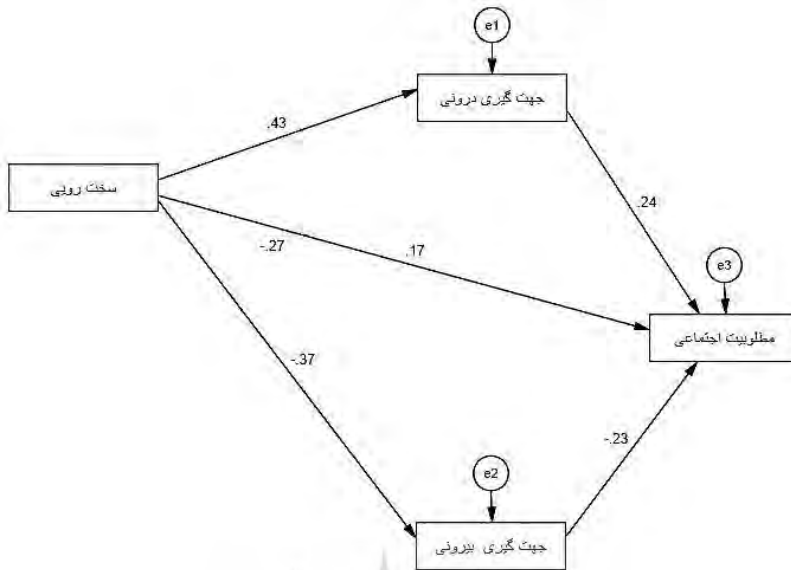
متغیرها	1	2	3	4
1-سخت‌رویی	1			
2-جهت‌گیری درونی	**0/580	1		
3-جهت‌گیری بیرونی	** -0/544	** -0/586	1	
4-مطلوبیت اجتماعی	**0/515	**0/552	** -0/545	1
*معنی‌داری در سطح 0/05		**معنی‌داری در سطح 0/01		

در جدول شماره «7» نتایج همبستگی بین سخت‌رویی و جهت‌گیری مذهبی با مطلوبیت اجتماعی نشان داده شده است. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده، تمامی ضرایب همبستگی محاسبه‌شده در سطح آلفای 0/01 معنی‌دار می‌باشند ($p < 0/01$). همبستگی بین سخت‌رویی و جهت‌گیری مذهبی درونی با مطلوبیت اجتماعی مثبت است.

به‌منظور بررسی مدل پیش‌بینی مطلوبیت اجتماعی بر مبنای سخت‌رویی و جهت‌گیری مذهبی دانش‌آموزان دوره متوسطه، از روش تحلیل مسیر استفاده گردید. مدل بررسی‌شده به همراه شاخص‌های مربوط به برازش مدل در ادامه ارائه شده است.

شکل 1. ضرایب غیراستاندارد مدل مربوط به نقش واسطه‌ای جهت‌گیری مذهبی در رابطه بین سخت‌رویی با مطلوبیت اجتماعی

شکل 2. ضرایب استاندارد مدل مربوط به نقش واسطه‌ای جهت‌گیری مذهبی در رابطه بین سخت‌رویی با مطلوبیت اجتماعی

در شکل‌های شماره «1 و 2» به ترتیب ضرایب غیراستاندارد و استاندارد مدل پیشنهادی به‌منظور بررسی نقش واسطه‌ای جهت‌گیری مذهبی در رابطه بین سخت‌رویی با مطلوبیت اجتماعی نشان داده شده است. شاخص‌های مربوط به برازش مدل در جدول زیر ارائه شده است.

جدول 8. شاخص‌های برازش مدل

شاخص برازش	دامنه موردقبول	مقدار مشاهده‌شده	ارزیابی شاخص برازش
IFI	>0/9	0/942	مناسب
GFI	>0/9	0/958	مناسب
SRMR	<0/08	0/055	مناسب
CFI	>0/9	0/941	مناسب
NFI	>0/9	0/940	مناسب

شاخص نسبت مجذور کای بر درجه آزادی (χ^2/df) برازش مدل را تأیید می‌کند χ^2/df که این عدد در دامنه بین 1 تا 5 قرار دارد و به معنی برازش مدل با داده‌هاست. ریشه دوم میانگین مربعات باقی‌مانده (SRMR) برابر با 0/055 است که از میزان ملاک (0/08) کوچک‌تر است و در نتیجه برازش مدل

را تأیید می‌کند؛ و درنهایت، شاخص‌های IFI، CFI، GFI و NFI نیز از ملاک موردنظر (0/9) بزرگ‌تر هستند. در مجموع و با در نظر گرفتن مجموع شاخص‌های برازش محاسبه‌شده، برازش مدل تأثیر پدیده سخت‌رویی بر مطلوبیت اجتماعی نوجوانان با نقش میانجی جهت‌گیری مذهبی درونی و بیرونی مورد تأیید قرار می‌گیرد.

بر اساس آنچه گفته شد، به اثبات فرضیه‌های پژوهش می‌پردازیم:

1- سخت‌رویی به‌طور مستقیم بر مطلوبیت اجتماعی در دانش‌آموزان تأثیر دارد.

جدول 9. ضریب مسیر رابطه بین سخت‌رویی با مطلوبیت اجتماعی

مسیر	ضریب غیراستاندارد	ضریب استاندارد	آماره t	سطح معنی‌داری
سخت‌رویی ← مطلوبیت اجتماعی	0/124	0/170	3/013	0/003

در جدول شماره «9» نتایج مربوط به ضرایب مسیر بین سخت‌رویی با مطلوبیت اجتماعی ارائه شده است. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده، ضریب مسیر مربوط به تأثیر سخت‌رویی بر مطلوبیت اجتماعی مستقیم و مثبت بوده و در سطح آلفای 0/01 معنی‌دار است ($p < 0/01$). با توجه به معنی‌داری ضریب به‌دست‌آمده، فرضیه پژوهش مبنی بر تأثیر سخت‌رویی بر مطلوبیت اجتماعی مورد تأیید قرار می‌گیرد.

2- سخت‌رویی به‌طور غیرمستقیم طریق جهت‌گیری مذهبی بر مطلوبیت اجتماعی تأثیر دارد.

جدول 10. ضریب مسیر اثر غیرمستقیم سخت‌رویی بر مطلوبیت اجتماعی از طریق متغیر جهت‌گیری مذهبی

مسیر غیرمستقیم	ضریب غیراستاندارد	ضریب استاندارد	سطح معنی‌داری
سخت‌رویی جهت‌گیری مذهبی ← مطلوبیت اجتماعی	0/140	0/192	0/01

بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از جدول شماره «10» ضرایب مسیر مربوط به تأثیر غیرمستقیم سخت‌رویی بر مطلوبیت اجتماعی از طریق متغیر جهت‌گیری مذهبی، در سطح آلفای 0/01 معنی‌دار است ($p < 0/01$). از این‌رو فرضیه

پژوهش مبنی بر تأثیر غیرمستقیم سخت‌رویی بر مطلوبیت اجتماعی از طریق متغیر جهت‌گیری مذهبی مورد تأیید قرار می‌گیرد.

بحث و نتیجه‌گیری

سخت‌رویی و جهت‌گیری مذهبی تأثیر مهمی بر رفتار و شخصیت نوجوانان در اجتماع می‌توانند داشته باشند که به تبع آن موجب ارتقای مطلوبیت اجتماعی در آنان می‌شوند. هدف پژوهش حاضر، بررسی تأثیر پدیده سخت‌رویی بر مطلوبیت اجتماعی نوجوانان با نقش میانجی جهت‌گیری مذهبی درونی و بیرونی در نوجوانان بود. نتایج پژوهش نشان داد که سخت‌رویی و جهت‌گیری مذهبی درونی بر مطلوبیت اجتماعی نوجوانان تأثیر مثبت و معناداری داشت؛ بنابراین می‌توان این‌گونه بیان کرد که هرچه ویژگی سخت‌رویی و جهت‌گیری مذهبی درونی در نوجوانان افزایش یابد، بالطبع مطلوبیت اجتماعی نیز ارتقا می‌یابد. همچنین نتایج نشان داد که جهت‌گیری مذهبی درونی تأثیر منفی و معناداری بر مطلوبیت اجتماعی داشته است و باید برای ارتقای مطلوبیت اجتماعی، جهت‌گیری مذهبی بیرونی را در نوجوانان کاهش داد.

در این پژوهش، فرضیه اول این‌گونه مطرح شد که سخت‌رویی به‌طور مستقیم بر مطلوبیت اجتماعی در دانش‌آموزان تأثیر دارد. در این فرضیه، مقدار ضریب مسیر 17 درصد و آماره t ، 3/013 برآورد شده است که بر این اساس می‌توان گفت در سطح اطمینان 95 درصد سخت‌رویی بر مطلوبیت اجتماعی تأثیرگذار است؛ بنابراین فرضیه اول پژوهش معنادار و تأیید می‌شود.

نشان داد که مطلوبیت اجتماعی به‌صورت مستقیم بر سخت‌رویی دانش‌آموزان تأثیر دارد؛ به عبارتی دیگر، هرچه میزان سخت‌رویی در دانش‌آموزان بیشتر باشد، مطلوبیت اجتماعی نیز افزایش می‌یابد. در تبیین این یافته می‌توان گفت دانش‌آموزان دارای سخت‌رویی بالا عقیده دارند که رویدادهای زندگی قابل‌کنترل و پیش‌بینی هستند، این دانش‌آموزان تغییر در زندگی را زمینه‌ای برای رشد بیشتر در نظر می‌گیرند نه تهدیدی برای امنیت خود، و همواره در تلاش برای انطباق با تغییرات به‌وجودآمده هستند و بی‌تردید

موفقیت در برخورد با چالش‌ها خود به‌عنوان عامل تقویت‌کننده، موجب دید مثبت افراد و در نتیجه مطلوبیت اجتماعی می‌شود. این یافته‌ها با یافته‌های لطفی (1400) و چین آوه (1398) مبنی بر تأثیر مستقیم تاب‌آوری بر مطلوبیت اجتماعی و سخت‌رویی بر مطلوبیت اجتماعی و سخت‌رویی یک‌دیگر در دانش‌آموزان در یک راستا قرار می‌گیرد. سخت‌رویی یک ویژگی شخصیتی مثبت در روان‌شناسی است که در پژوهش‌های حاضر نتایج هم‌سو با فرضیه اول پژوهش است؛ بنابراین و با تأیید شدن این فرضیه، لازم است جهت پرورش نوجوانان سخت‌رو بیشتر از گذشته تلاش شود تا از مزایا و نتایج مثبت آن برای رشد اجتماعی دانش‌آموزان و نوجوانان بهره برد.

فرضیه دوم پژوهش بیان می‌کند که «سخت‌رویی به‌طور غیرمستقیم از طریق جهت‌گیری مذهبی بر مطلوبیت اجتماعی تأثیر دارد» بر اساس این فرضیه، ضریب تأثیر استاندارد 19 درصد و در سطح اطمینان 95 درصد سخت‌رویی تأثیر غیرمستقیمی بر مطلوبیت اجتماعی از طریق متغیر جهت‌گیری مذهبی دارد؛ از این رو فرضیه پژوهش مبنی بر اثر غیرمستقیم سخت‌رویی بر مطلوبیت اجتماعی از طریق متغیر جهت‌گیری مذهبی مورد تأیید قرار می‌گیرد. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که دانش‌آموزان با جهت‌گیری درونی مذهبی انگیزه‌های اصلی خود را در خود دین می‌یابند و انگیزه‌های دیگر هر قدر هم‌قوا باشند، نسبت به این انگیزه ارزش کمتری دارند. این‌گونه افراد چنین باور دارند که رفتار و باور دینی‌شان نشئت گرفته از اعتقاد قلبی‌شان است و چون تعالیم مذهبی‌شان را درونی کرده‌اند می‌توانند دیگران را نیز تحمل کنند و از توان خود برای مقابله با سختی‌ها بهتر استفاده کنند. افراد با جهت‌گیری مذهبی درونی از ویژگی‌های سخت‌رویی همچون تعهد، مهارت و مبارزه‌جویی بیشتری نسبت به افراد دارای جهت‌گیری مذهبی بیرونی برخوردارند. افرادی که از نظر مذهبی در سطح بالاتری قرار دارند، سعی می‌کنند مسائل خود را به شیوه حل مسئله مرتفع کنند که همین نکته باعث افزایش مطلوبیت اجتماعی می‌شود. یافته‌های این پژوهش با یافته‌های آزموده و همکاران (1386)، مک کالوق و ویلوقبی (2019) و ساندرز (2016) که

جهت‌گیری مذهبی درونی را عاملی در ارتقای سلامت روان و سلامت اجتماعی می‌دانند، در یک راستا قرار دارد. بر اساس این فرضیه، جهت‌گیری مذهبی بیرونی می‌تواند موجب کاهش مطلوبیت اجتماعی جهت‌گیری مذهبی درونی موجب ارتقای مطلوبیت اجتماعی در نوجوانان شود؛ بنابراین برای جلوگیری از کاهش مطلوبیت اجتماعی در نوجوانان باید هرچه بیشتر به بخش افزایش جهت‌گیری درونی در نوجوانان توجه کرد.

پیشنهادها

- والدین و مدیران و معلمان مدارس، ویژگی سخت‌رویی را در دانش‌آموزان به‌وجود آورند و در راستای ارتقای آن با استفاده از کارگاه‌های آموزشی گام بردارند؛
- برگزاری کلاس‌های آموزش خانواده در مدارس توسط مشاوران برای دانش‌آموزان و والدین جهت آگاه‌سازی آنان از آثار مثبت مطلوبیت اجتماعی؛
- لزوم ایجاد دوره‌های آموزشی در مراکز فرهنگی مانند فرهنگسراها، کانون‌های تربیتی آموزش و پرورش، کانون‌های فرهنگی مساجد و اماکن مذهبی در مورد مطلوبیت اجتماعی؛
- برگزاری کارگاه‌های کوتاه‌مدت و فشرده یک‌روزه برای والدین در مورد جهت‌گیری مذهبی درونی و بیرونی.

سپاسگزاری

در پایان بر خود لازم می‌دانیم بدین‌وسیله از همه مدیران و معلمان و دانش‌آموزان مدارس استان مرکزی که نویسندگان را در این پژوهش یاری کردند، تشکر کنیم.

منابع

— ابوالقاسمی، عباس و جوانمیری، لیلا. (1391). نقش مطلوبیت اجتماعی، سلامت روانی و خودکارآمدی در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر. *روان‌شناسی مدرسه*، 1(2)، 6-20. قابل‌بازیابی از:

<http://jssp.uma.ac.ir/article/-39.html>

— احمدی، امیر. (1400). تأثیر جهت‌گیری مذهبی در ایجاد تعهد اجتماعی و قانون‌گرایی در بین جوانان شهر اسلام‌آباد غرب. *انتظام اجتماعی*، 13(3)، 67-98. قابل‌بازیابی از:

<https://www.magiran.com/paper/2394222>

— آذین، احمد؛ موسوی، سیدمحمود. (1390). بررسی نقش عوامل آموزشی بر سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهرستان فریدون‌شهر (سال 1388). *جامعه‌شناسی کاربردی*، 22(1)، 183-200. قابل‌بازیابی از:

https://jas.ui.ac.ir/article_18221.html

— آزموده، پیمان؛ شهیدی، شهریار و دانش، عصمت. (1386). رابطه بین جهت‌گیری مذهبی با سرسختی و شادکامی دانشجویان. *مجله روانشناسی*، 11(41)، 60-75. قابل‌بازیابی از:

<https://www.sid.ir/paper/447449/fa>

— برک، لورا. (1395). *روان‌شناسی رشد (از لقاح تا کودکی)*. ترجمه یحیی سیدمحمدی، چاپ سی‌ویکم، تهران: ارسباران.

— بهادری خسروشاهی، جعفر و برقی، عیسی. (1398). نقش مطلوبیت اجتماعی و پذیرش در پیش‌بینی خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه. *آموزش محیط‌زیست و توسعه پایدار*، 8(1)، 133-144. قابل‌بازیابی از:

<http://doi.org/10.30473/EE.2019.6330>

— بهاری اودلو، بهنام؛ ادیسی، فرهاد؛ صائینی، محمدحسین و مرادی، حسین. (1398). مقایسه عامل به احکام بودن، جهت‌گیری مذهبی و سرمایه روان‌شناختی در میان دانش‌آموزان دختر و پسر. *روان‌شناسی مدرسه و آموزشگاه*، 8(1)، 58-70. قابل‌بازیابی از:

http://jssp.uma.ac.ir/article_796.html

- بهزادپور، سمانه؛ مطهری، زهراسادات و سهرابی، فرامرز. (1397). پیش‌بینی انگیزه پیشرفت بر اساس سرسختی روان‌شناختی و حمایت اجتماعی در دختران دانش‌آموز. *روان‌شناسی تربیتی*، 14(49)، 139-151. قابل بازیابی از: <https://doi.org/10.22054/jep.2018.8243.1312>
- پورنقاش تهرانی، سعید و بهرامی احسان، هادی. (1388). رابطه ابعاد شخصیت و جهت‌گیری مذهبی. *پژوهش‌های نوین روان‌شناختی*، 4(13)، 1-14. قابل بازیابی از: https://psychologyj.tabrizu.ac.ir/article_4238.html
- جان‌بزرگی، مسعود. (1386). جهت‌گیری مذهبی و سلامت روان. *پژوهش در پزشکی*، 31(4)، 345-350. قابل بازیابی از: <http://pejouhesh.sbmu.ac.ir/article-1-448-fa.html>
- جاودان، موسی. (1394). بررسی رابطه سخت‌رویی روان‌شناختی، هوش معنوی و مهارت‌های اجتماعی با رضایت از زندگی میان دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه دوم شهرستان میناب. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بندرعباس.
- چین‌آوه، محبوبه. (1398). پیش‌بینی انگیزش پیشرفت تحصیلی براساس سخت‌رویی و خطرپذیری در دانش‌آموزان متوسطه دوم. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مرودشت.
- خداپناهی، محمدکریم و خاکسار بلداجی، محمدعلی. (1384). رابطه جهت‌گیری مذهبی و سازگاری روان‌شناختی در دانشجویان. *روان‌شناسی*، 9(3)، 310-320. قابل بازیابی از: <https://www.magiran.com/paper/3230030>
- دادستان، پریرخ؛ عسگری، علی؛ رحیم‌زاده، سوسن و بیات، مریم. (1389). مهارت‌های اجتماعی هیجانی کودکان پیش از دبستان: یک مقایسه جمعیت‌شناختی. *روان‌شناسی تربیتی*، 11، 27-44. قابل بازیابی از: <https://doi.org/10.22111/jeps.2010.722>
- رجبیان، علی اعظم و اصغری ابراهیم‌آباد، محمدجواد. (1398). رابطه سخت‌کوشی و برون‌گرایی با عملکرد تحصیلی. *مطالعات آموزش و آموزشگاه‌های*، 8(21)، 253-269. قابل بازیابی از: <http://doi.org/20.1001.1.2423494.1398.8.2.12.5>

- رضاتقوی، محمد و بابانظری، لاله. (1385). بررسی میزان مطلوبیت در دانشجویان دختر و پسر رشته‌های مهندسی و علوم انسانی دانشگاه شیراز. سومین سمینار سراسری بهداشت روانی دانشجویان. تهران: انتشارات دانشگاه علم و صنعت ایران.
- روشن، مهدی و شاکری، زهرا. (1389). بررسی اعتباریابی و پایایی مقیاسی برای سنجش سرسختی روان‌شناختی دانشجویان. *روان‌شناسی بالینی و شخصیت*، 8(1)، 35-52. قابل بازیابی از:
http://cpap.shahed.ac.ir/article_2632.html
- روزبهانی، فهیمه و کوهپایایی اخلاقی، حسین. (1397). رابطه سبک دلبستگی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با مطالعات اجتماعی معنادین در حال ترک. *مطالعات ناتوانی*، 97(8)، 1-8. قابل بازیابی از:
<http://jdisabilstud.org/article-1-1253-fa.html>
- رضایی، اکبر. (1398). رابطه سخت‌رویی و اضطراب آزمون با فرسودگی تحصیلی دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهرستان هریس. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور، واحد تبریز.
- زره‌پوش، اصغر؛ کجباف، محمدباقر؛ حشمتی‌فر، لیلا؛ صادقی حسینیجه، امیرحسین و امیدی، حامد. (1393). بررسی جهت‌گیری مذهبی/اسلامی و ویژگی‌های شخصیتی دانشجویان بر اساس پنج عامل شخصیت (NEO). *مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی کردستان*، 19(2)، 68-76. قابل بازیابی از:
<http://sjku.muk.ac.ir/article-1-1372-fa.html>
- شرودر، کارولین و گوردون، بتی. (1393). سنجش و درمان مشکلات دوران کودکی: راهنمای روان‌شناسان بالینی و روان‌پزشکان. ترجمه مهرداد فیروزبخت، چاپ سوم، تهران: دانژه.
- طالع‌پسند، سیاوش و شهبازی، جمشید. (۱۳۹۳). تفاوت‌های جنسیتی در ویژگی‌های شخصیتی هنرمندان. *شخصیت و تفاوت‌های فردی*، 6(3)، 113-126. قابل بازیابی از:
<https://www.sid.ir/paper/249714/fa>

- عزیزی، نعمت‌الله و سلیمانی، جواد. (1397). مطالعه نقش جهت‌گیری مذهبی در سلامت روان دانش‌آموزان دوره متوسطه. *مطالعات تطبیقی فقه و اصول مذاهب*، 2(1)، 16-30. قابل بازیابی از:
<http://doi.org/10.34785/J016.2018.319>
- فتحی آشتیانی، علی. (۱۳۹۸). *آزمون‌های روان‌شناختی ارزشیابی شخصیت و سلامت روان*. تهران: بعثت.
- قصابیان، رضوان؛ چمنی، سولماز؛ سراجزاده، سیدحسین. (1391). بررسی رابطه دین‌داری و بیگانگی اجتماعی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس). *راهبرد اجتماعی فرهنگی*، 2(5)، 13-125. قابل بازیابی از:
<https://doi.org/20.1001.1.22517081.1391.1.4.4.7>
- کجفاف، محمدباقر؛ سجادیان، ایلناز و نوری، ابوالقاسم. (1389). بررسی ساختار عاملی، روایی و اعتبار مقیاس گرایش‌های اجتماعی مطلوب در بین دانش‌آموزان. *جامعه‌شناسی کاربردی*، 21(2)، 101-118. قابل بازیابی از:
https://jas.ui.ac.ir/article_18155.html
- کشاورز، مرتضی. (1397). پیش‌بینی مطلوبیت اجتماعی و خودکارآمدی براساس سبک زندگی اسلامی معلمان ابتدایی. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مرودشت. دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی.
- گرامی، محمدحسن. (1394). پیش‌بینی ابعاد هویت بر اساس جهت‌گیری مذهبی و عملکرد خانواده در دانش‌آموزان دختر ناحیه 1 یزد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد انار.
- لطفی، رضیه. (1400). پیش‌بینی مطلوبیت اجتماعی بر مبنای سلامت اجتماعی، تاب‌آوری و همدلی عاطفی دختران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته روان‌شناسی، دانشگاه پیام نور، واحد بیرجند.
- محسنی، سحر و میرگل، احمد. (1399). تعیین نقش سبک زندگی اسلامی، مطلوبیت اجتماعی و خودکارآمدی بر شادکامی و سلامت روان در دانشجویان. *پژوهش سلامت*، ۵(۳)، 137-143. قابل بازیابی از:
<http://hrjbaq.ir/article-1-351-fa.pdf>

- محمودنژاد، جمال. (1396). رابطه مطلوبیت اجتماعی، سرسختی روان‌شناختی، سلامت روان و عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان. ششمین کنگره انجمن روانشناسی ایران، 1576-1570. قابل بازیابی از:
<https://www.sid.ir/paper/896892/fa>
- مرکزی، فرانک. (1395). رابطه مطلوبیت اجتماعی و خودکارآمدی با میزان شادکامی دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه آزاد واحد کرمان. دومین همایش ملی پرستاری، روان‌شناسی، ارتقای سلامت و محیط‌زیست سالم، همدان. قابل بازیابی از:
<https://civilica.com/doc/396610>
- مظلوم، نجمه؛ نیسی، عبدالکاسم و مکوندی، بهنام. (1393). رابطه سرسختی روان‌شناختی و انگیزه پیشرفت با عملکرد تحصیلی در دانشجویان دانشگاه پیام نور شهر اهواز. اولین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روان‌شناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی. قابل بازیابی از:
<https://civilica.com/doc/320834>
- منتظری، حمیده؛ حبیب‌زاده، عباس و جدیدی، هوشنگ. (1393). تأثیر مطلوبیت اجتماعی بر سخت‌رویی تحصیلی در دانش‌آموزان سال دوم دبیرستان شهر قم. اولین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و روان‌شناسی آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی ایران، تهران. قابل بازیابی از:
<https://civilica.com/doc/366802>
- محمدی، ناصر. (1399). نقش واسطه‌ای خودکارآمدی اجتماعی در رابطه بین انعطاف‌پذیری شناختی و مطلوبیت اجتماعی در دانشجویان دامپزشکی دانشگاه شهید باهنر کرمان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته روان‌شناسی، دانشگاه پیام نور، مرکز تفت.
- محمودی، میترا. (1395). پیش‌بینی مطلوبیت اجتماعی در ارتباط با خودپنداری و سبک‌های فرزندپروری در دانش‌آموزان دبیرستانی. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ارسنجان، دانشکده علوم انسانی.
- هادیان‌فرد، حبیب. (1384). احساس ذهنی بهزیستی و فعالیت‌های مذهبی در گروهی از مسلمانان. روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران (اندیشه و رفتار)، 11(2)، 224-232. قابل بازیابی از:

<https://ijpcp.iuims.ac.ir/article-1-76-fa.html>

- Afroosheh, N. and Zarei, E. (2015). Verifying the role of social desirability predictor and self-efficacy in happiness. *Journal of Educational Psychology and Counseling*, 2(2), 70-75.
- Allport, G.W. & Ross, J, M. (1967). Personal religious orientation and prejudice. *Journal of personality and Social Psychology*, 5, 447-457. Retrieved from:
<http://dx.doi.org/10.1037/h0021212>
- Bartone, P. T. (2019). Resilience under military operational stress: Can leaders influence hardiness? *Military Psychology*, 1, 131-148. Retrieved from:
https://doi.org/10.12.7/s15327876mp1803s_10
- Carlo, G., Hausmann, A., Christiansen, S., & Randall, B. A. (2003). Sociocognitive and Behavioral Correlates of a Measure of Prosocial Tendencies for Adolescents. *The journal early Adolescents*, 23(1), 107-134. Retrieved from:
<https://doi.org/10.1177/0272431602239132>
- Desrosiers, A., & Miller, L. (2007). Relational spirituality and depression in adolescent girls, *Journal of Clinical Psychology*, 63(10), 1021-1037. Retrieved from:
<https://doi.org/10.1002/jclp.20409>
- Diener, E., Lucas, R.E., & Oishi, S. (2002). Subjective Well-being: Handbook of positive psychology. In R.C. Snyder., S.J. Lopez (Eds.). Oxford University Press.
- Duriez, B., Soenens, B., & Beyers, W. (2006) Personality, identity styles, and religiosity: An integrative study among late adolescents in Flanders (Belgium). *Journal of Personality*, 20(5), 397-417. Retrieved from:
<https://doi.org/10.1002/per.589>
- Florian, V., Mikulincer, M., & Taubman, O. (1995). Does hardiness contribute to mental health during a stress full real life situation? The role of appraisal and coping. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(4), 687- 695. Retrieved from:
<http://doi.org/10.1037//0022-3514.68.4.687>
- Folkman, S., & Moskowitz, J. T. (2000). Positive affect and the other side of coping. *American Psychologist*, 55, 647-654. Retrieved from:
<https://doi.org/10.1037//0003-066x.55.6.647>

- Hackney, C. H., & Sanders, G. S. (2013). Religiosity and Mental Health: A Meta-Analysis of Recent Studies. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 42(1), 43-55. Retrieved from: <https://doi.org/10.1111/1468-5906.t01.1-100160>
- Isaksen, S. G., Lauer, K. J., & Wilson, G. V. (2021). An examination of the relationship between personality type and cognitive style. *Creativity Research Journal*, 15(4), 343-354. Retrieved from: https://doi.org/10.1207/s15326934crj1504_4
- Kline, R. B. (2006). *Principles and practice of structural equation modeling*. NY: Guilford Press.
- Lang, A., & Goulet, C. (2003). Lang and goulet hardiness scale: Development and testing on breaved parents following the death of their fetus/ infant. *Death Studies*, 27(10), 851-880. Retrieved from: <https://doi.org/10.1080/716100345>
- Magnus, J., Viswesvaran, C.H., & Joseph, J. (2006). Social desirability: the role of over-claiming, selfesteem, and emotional intelligence. *Psychology Science*, 48(3), 336-356. Retrieved from: <https://doi.org/10.1002/>
- McCullough, M.E. & Willoughby, B.L. (2019). Religion, self-regulation, and selfcontrol: Associations, explanations, and implications. *Psychological bulletin*, 135(1), 69-93. Retrieved from: <https://doi.org/10.1037/a0014213>
- Nangle, D. W., Hansen, D. J., Erdley, C. A., & Norton, P. J. (2020). *practitioner's guide to empirically based measures of social skills*. New York: Springer.
- Peterson, C.H., Casillas, A., & Robbins, S.B. (2016). The student readiness inventory and the big five: examining social desirability and college academic performance. *Personality and Individual Differences*, 41(4), 663-673. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.paid.2006.03.006>
- Rantanen, K., Eriksson, K., Nieminen, P. (2022). Social competence in children with epilepsy - a review. *Epilepsy and Behavior*, 24(3), 295-303. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.yebeh.2012.04.117>
- Rothmann, S., & Coetzer, E. P. (2013). The big five personality dimensions and job performance. *Journal of Industrial Psychology*, 44(1), 68-74. Retrieved from:

<https://doi.org/10.4102/sajip.v29i1.88>

- Sawatzky, R., Ratner, P. A., & Chiu, L. (2005). A meta-analysis of relationship between spirituality and quality of life. *Social Indicators Research*, 72, 153-188. Retrieved from: <https://doi.org/10.1007/s11205-004-5577-x>
- Semrud-Clikeman, M. (2017). *Social competence in children*. NY: Springer.
- Soderstrom, M., Dolbier, C., & Leiferman, J. (2020). The relationship of hardiness, coping strategies, and perceived stress to symptoms of illness. *Journal of Behavioral Medicine*, 23(3), 311-328. Retrieved from: <https://doi.org/10.1023/A:1005514310142>
- Schermer, K.A., & MacDougall, R. (2013). A general factor of personality, social desirability, cognitive ability, and the survey of work styles in an employment selection setting. *Personality and Individual Differences*, 54(1), 141-144. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.paid.2012.08.012>
- Tan, J.A., & Hall, R.J. (2015). The effects of social desirability bias on applied measures of goal orientation. *Personality and Individual Differences*, 38(8), 1891-1902. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.11.015>
- Vanwagner, K. (2008). *Attachment theory*. Available online at: <http://www.psychologyabout.com>
- Vokić, N. P., & Hernaus, T., (2022). Interpersonal Relations At Work Perceived By Croatian And Worldwide Employees And By Different Age, Gender, Education, Hierarchical And Company Size Groups - Empirical Evidence. *Management*, 10(1), 23-49. Retrieved from: <https://hrcak.hr/19124>
- Waterman, A.S., Schwartz, S.T., & Conti, R. (2008). The implications of two conceptions of happiness (hedonic enjoyment and eudemonia) for the understanding of intrinsic motivation. *Journal of happiness studies*, 9(1), 41-79. Retrieved from: <https://doi.org/10.1007/s10902-006-9020-7>